

szülők leányát, kivel 10 hónapot töltöttem felejthetetlen boldogságban. 1923. augusztus 4-én született kisleányunk, Zsuzsanna, és szeptember 12-én már feleségem koporsója sötétlett a kis bölcső mellett.

A temetés után a siófoki állomáson találkoztam Ravasz püspök úrral. Magához ölelt, s csak ennyit mondott: „jaj, fiam!” Ez az ölelés, meg Haypál Benőnek, ki engem atyai barátságára méltatott, gyönyörű levele, melyet legkedvesebb emlékeim között őrzök, lassan visszaadták életkedvemet.

A résztvevő szeretet sugara áthatol a legsűrűbb sötétségen is, és megmutatja, hogy vannak áldott szívek, akik szeretnek bennünket, s elesettségünkben magukhoz emelnek.

1925. november 19-én árva kisleányomnak édesanyját, magamnak hűséges, áldott segítőtársat találtam Précsényi Erzsébetben, a volt pálfai rektor, Précsényi Sándor¹⁵⁴ és Széll Ilona leányában. A következő évben, 1926. október 17-én született Sándor fiunk. Nagyon boldog évek következtek, békesség, növekedés a családi és gyülekezeti életben egyaránt, s bizony, őszinte könnyek és csókok között vettünk búcsút a szép kis Medinától, mikor szülőfalum 1931 tavaszán egyhangúan hazahívott.

1931. évi március hó 29-én iktatott be Naszályon Lőke Károly esperes úr elődöm, Vörös János¹⁵⁵ helyébe, aki az év április 1-vel nyugdíjba vonult. Azóta itt élünk zajtalan, békés munkálkodásban. 1935. március óta cukorbeteg vagyok, s alázatos szívvel hordozván keresztemet, egyre jobban erősödik bennem a boldog megismerés, hogy ha a mi külső emberünk megromol is, a belső mindazonáltal napról napra újul.¹⁵⁶

Naszály, 1943. június 30.

Szőnyi József lelkipásztor

NESZMÉLY

Csizmadia Dániel lelkész

1898. október 10-én születtem Noszlopon, Veszprém megyében. Szüleim gimnáziumba adtak Pápára, és ott végeztem el a teológiát is. Ebből a faluból sokan lettek lelkészekké. Az akkori tanító¹⁵⁷ magánélete nem állt bár a falu előtt

¹⁵⁴ Précsényi (Precsányi) Sándor 1888-tól volt rektor, 1898–1915 között Pálfán tanított. 1905-ben az ő indítványára alakult meg a Hitelszövetkezet. 1906-ban megszervezte a Dalárdát. 1915. május 2-án hunyt el. DREL II. 104. a. 1915. júl. közgy. 5. Egyházkerületi Névtár. 1899. 65. 1900. 62. 1901. 77. 1902. 77. 1903. 53. 1904. 53. 1905. 53. 1906. 53. 1907. 68. 1908. 142-143. 1909. 106-107. 1910. 110-111. Egyetemes Névtár. 1911. II. 132. 1912. 107. 1913-15. 75. ULRICH 1972. 33, 84.

¹⁵⁵ Vörös János segédlelkéshi szolgálati helyei: Mocs, Nagysáp, Tata, Szöny. 1899–1931 között naszályi lelkész volt. 1932. szeptember 25-én hunyt el 63 éves korában. Felesége Hanák Mária volt. TREL Kgy. jkv. V. 378, 416, 460, 493, 500, 525. TtREL I. 8. d. 8. Mocs. 12. d. 9. Naszály. I. 2. II. 37. DPL 1932. 167. TÍMÁR 1993. 44.

¹⁵⁶ 2Kor 4,16

¹⁵⁷ 1890-től Szalai József (mellette 1900-tól második tanítóként Trombitás Lajos működött), 1902-től Herczeg Béla, 1908-tól Dezső Lajos volt Noszlopon a tanító. TÓTH 1927. 66. ACS 2000. 134–136.

példaként erkölcsben, és a lelkészé¹⁵⁸ sem, mégis a tehetséges szegény gyerekeket rábízatták, hogy középiskolát végezzenek. Ilyen biztatásra kerültem én is kollégiumba.

A kollégiumban nemcsak szorgalmasan kellett tanulnom, hanem szolgálnom és tanítani is. Jó tanulásért tandíjmentességet kaptam, a konviktuson a terítésért pedig napi ellátást, az instruálásért pedig lakást és ruhát.

A pápai iskola konfirmált ifjak egyesületében találkoztam először a vasárnapi iskolával, amelyben a gyerek lelkét buzgó emberek és diákok Jézus felé vezetgeték. Itt találkoztam azzal a kérdéssel, mit jelent reformátusnak lenni, és hogy a református fiú zsinórmértéke a Szentírás. A vasárnapi iskola az első jó alkalom istenfélő emberek kezében arra, hogy gyerekek eljussanak Jézushoz, a Megváltóhoz, és elfogadják Őt mint Üdvözítőt. Mint gyermek itt találkoztam először azzal, hogy a léleknek éppen úgy kell a táplálék, a mennyei kenyér, mint a testnek. Itt vágódott lelkembe először annak a tudata, hogy az embernek lelke is van, és a lélek Jézus Krisztus váltságáhalála által megváltott lélek.

Az ember és Isten között a bűn egy nagy torlasz. Akiben ledőlnek ezek az akadályok, és hisz a Jézus Krisztusban, az üdvözü. Ez a gondolat ismeretlen volt előttem, de belém hullott itt az a mag, hogy nekem is született a Megtartó. Itt tudtam meg, hogy szüksége van az embernek Jézusra, mert nála nélkül elveszett a gyerek is, a diák is, a felnőtt is.

1916. a másik világháborúban mint felnőtt diák katona lettem. Az a nagy világháború éppen úgy, mint ez a még nagyobb csatasorba állított mindenkit. Kiürültek az iskolák padsorai, és az idősebb diákok mind sorra katonák lettek.

A tartalékos tiszti iskolai kurzus elvégzése után mint karpaszományos szakaszvezető egyik menetszázaddal kikerültem az orosz harctérre. A 19. gyalogezredben szolgáltam. Galíciában mint 18 éves fiú megismerkedtem az első vonalban az ellenséggel. Bródi alatt sáros őszi esőkben álltam őrt, és vigyáztam 1916 telén messze távol a hazától. Szabadidőben a földalatti otthonunkban kicsi újtamentumomból olvastam.

1917-ben megsebesültem. Bal vállamon ment át a srápnell golyó... A seb hamar begyógyult. Újra indulás az olasz harcmezőre... A Piáve folyó partján retentő, döbbenetes csatákban pusztultak soraink... Itt ért az összeomlás. A nagy veszteség és az ellenség propagandája az első front és a belső front harcosait megintatta, és felborult minden... Mint tartalékos hadnagy szereltem le.

1918-ban, abban a felborult életben, nemzeti létünk és nemlétünk sötét napjaiban jelentkeztem a pápai teológián. Első gondolatom az volt, hogy lelkész leszek. Edesanyám vágya és imádsága és a rémségek, amiket átéltem, győztek, és vittek a teológiára.

A teológiai tudomány lényegének felszívása igen nehezen ment. 1918–1922. évek nehéz évek voltak. Sok minden megnehezítette a teológusnak az életét.

¹⁵⁸ 1897–1909 között Szekeres Mihály, 1909-től Németh József volt Noszlopon a lelkész. DREL I. 1. u. Noszlop. VIII–XII. TÓTH 1927. 66. ÁCS 2000. 115, 134.

A teológus élet legnagyobb hiányát abban éreztem meg, hogy nem volt a teológusnak rendes otthona. Nem volt akkor sem, most sincsen egyetlen ember sem, aki szívügyének tartaná ezt a nagy fontosságú kérdést, és már megoldást nyerhetett volna. A teológus is, a gimnazista is nagy részben teljesen alkalmatlan lelki és testi fertőzött lakásokban tanult, élte le diákéveit. A teológus és kiváló diákinterjúk eddig mindig csak álom maradt a pápai diák életében.

Kétévi teológia után feltámadt már bennem egy kis egyházi lelkesedés, tenni vágyás az egyház megépítéséért, de azt nem tudtam még teológus koromban, hogy tulajdonképpen miért is él a lelkész. Azon kívül, hogy megkeresi a kenyeret egyházi funkciójával, azt hallottam, meg is jegyeztem, hogy a híveket kell pásztorolni. Most tudom, hogy alig van valaki, aki hisz. Nagyon kevesen hiszik egy gyülekezetben az Írásokat. Aki hisz, azt a nemhívó reformátusok idegennek ítélik az egyház testéből.

A Pro Christo evangéliumi diákgyűlésen Tahiban nyertem el azt a lelki látást, hogy megértettem, milyennek kell lenni a református keresztyének a hitvallások alapján. Erre a diákgyűlésre dr. Pongrácz József professzorom küldött el, aki pénzt is adott ehhez. Itt láttam meg, hogy a keresztyénség elvek és elméleteknél jóval több, belső átélése az igazságnak, hogy Isten engem szeret, és hogy Jézusban megváltott. Ezek a tahi Pro Christo gyűlések kitörölhetetlen nyomokat hagytak lelkemben. Szomjúság támadt bennem az élő Jézus után, ezt a szomjúságot nem is tudta senki és semmiféle földi erő eloltani. Jézus szerint élni és az Ige szerint lelkészkedni, gyülekezetet vezetni lett a vágyam.

1922-ben kápláni oklevelet szereztem, és egy-egy évig mint pápai segédlelkész és főiskolai szenior működtem. Előttem az a közvetlen cél lebegett, hogy sokat kellene a teológus ifjúsággal foglalkozni, meg kell szervezni a nagyszabású pápai református diákokthont néhány száz diák számára. Utána bási diák lettem egy évig. A híres Riggenbach újtestamentumi előadásait és Duhm ótestamentumát hallgattam. De leginkább a gyakorlati gyülekezeti élet érdekelt. Szívesen bejártam a bási református gyülekezeti központokat. A reformátorok otthonait Báselben, Genfben és Zürichben. A reutei lelkipásztor, dr. B. Gantenbein¹⁵⁹ apai szeretettel gondoskodott rólam. Kötöttem igen kedves svájci baráti kapcsolatokat, amelyek némely lelkész kollégámmal még most is fennállnak. A bási szemeszter után a nyárban átmentem Németországba, és ott a Bodelschwing-féle intézetben, Béthelben töltöttem néhány hónapot, mint diakónus.¹⁶⁰ Ez az intézmény előttem rendkívüli és hatalmas volt. Egészen evangéliumi levegőjével és egészen Istenre támaszkodó hitükkel egyszerű evangéliumi

¹⁵⁹ Gantenbein, Burkhardt (†1942): a svájci Reute község lelkipásztoraként az erdélyi református egyház nagy támogatója volt. 1930-ban személyesen látogatta meg az erdélyi gyülekezeteket és intézményeket. Hazatérte után gyűjtést szervezett, intézményeket, tanulókat, szülőket támogatott. Otthona mindig nyitva állt a távolból érkezett lelkészek előtt. 1942. március 7-én hunyt el 82 éves korában. DPL 1942. 71. Református Szemle 1942/8. 116–121.

¹⁶⁰ Útjáról és élményeiről cikksorozatban számolt be a Dunántúli Protestáns Lap hasábjain. DPL 1923. 193–194, 197–198, 205–206.

szolgálat volt. Az elesett embereknek, a bűn miatt megkötözött és beteg embereknek az életében nagy értékű intézmény ez.

Hazajutás után Németh István püspök segédlelkésze lettem. Szerető, meleg, atyai szíve volt. Szívesen, örömmel voltam Balatonkenesén segédlelkész. A jeles papi vizsga után Csapon, majd Komáromban dr. Antal Géza püspök segédlelkésze voltam. Rendkívüli, genialis pénzügyi kapacitás volt, de amikor a bajba jutott segédlelkészeket segíteni kellett volna, úgyhogy kicsi fizetésüket gyorsan és pontosan megkapják, nem éreztük meg pénzügyi kapacitását, sőt kikaptunk, mert a Konventnél – közvetlenül – sürgettük a bajaink gyors orvoslását.

Neszmélyi lelkész lettem. Ide kerültem először büntetésből mint renitens faluba. Megválasztottak lelkészül 1926-ban. 1927. november 1-én iktattak be lelkészi állásomba. Beiktatott Lőke Károly esperes. Textusom a beiktatáson: II. Kor. 1:4. Hála az Istennek, aki diadalra vezet minket a Krisztusban.

Beiktatásom után 1928. május 31-én megvolt az esküvőm. Feleségül vettem Hatvani Erzsébetet, Hatvani Lajos állami tanítóképzői tanár¹⁶¹ leányát. Azóta négy gyermekünk van. Feleségem okleveles tanítónő.

Feleségem az evangéliumot megszeretve, már fiatal kora óta az evangélium szolgálatában van. Még lánykorában konferenciákon és jó könyveken keresztül a református evangéliumi egészséges kegyességnek a birtokába jutott. Nagyobb egyházi szolgálata az volt, hogy a győri református gyülekezetben töltött néhány hónapot mint Molnár Mária utóda. A gyülekezetben a nőegylet vezetése, a személyes missziói munka, (!) a kisgyermekes mamáknak lelki és szellemi vezetést is ad, vezeti a kis vasárnapi iskolát. A nők körüli pasztorálás tartozik a legfontosabb lelki munkája közé.

A neszmélyi gyülekezetben való szolgálatom első ideje a tájékozódásban telt el. Amikor első megérkezésemkor az állomásról begyalogolva a harangozó kíséretében beszélgettünk, azt kérdeztem a harangozótól, aki azóta már nincsen az élők sorában, vannak-e a neszmélyi református gyülekezetben bibliát olvasó emberek, azt felelte, van egy, de az baptista. Ennek az egyszerű harangozónak a véleménye körülbelül a közvélemény volt: azaz a református ember, ha naponként bibliát olvasó és aszerint élő ember lett, úgy az már nem református. Mekkorra elkanyarodás ez a XVI. <századi> Ige egyházától! Ebben az időben a helybeli baptista imaház összejöveteleire nagyobb csoportban jártak el a reformátusok, mint saját templomukba. A református ismereteknek a hiánya volt ennek az oka, és az, hogy a szomszédos lelkek kerestek valamit, nem csupán a kíváncsiság vitte őket a kerítésen kívüli összejövetelekre.

Ezzel a lehetetlen felfogással szemben tenni kellett valamit. A református hitvallások, a Szentírás nagyon ismeretlen volt. A Szikszai-imádságos könyv

¹⁶¹ Hatvani Lajos Makón született 1876-ban. A sepsiszentgyörgyi tanítóképzőben működött ének-zenetanárként, de 1920-ban kiutasították Romániából. Párára került zenetanárnak a Magyar Királyi Állami Tanítóképző Intézethez. A harmónium és az ének óraadó tanára volt a teológián is. 1939. augusztus 12-én 63 éves korában hunyt el. DPL 1939. 169. TUNGLI 1997. 48.

mint ékes könyv ott volt még néhány helyen a gyülekezetben, de a lelkiélet, az istenben hívó élet csak pislákol a faluban.

Tehát meg kellett indulni. Elsősorban a gyülekezeti igehirdetés számára kellett megnyerni az embereket. Akik nem találták meg itthon a Szentírást, és más-hol kerestek lelki otthont, azokat kellett visszahívni. Például egy baptista konferencián, amelyik három napon át tartott, a neszmei reformátusok közül egy alkalommal 162-en vettek részt az összejövetelen. Tehát számolni kellett egy vallásos réteggel, amelyik nem itthon keresi az Igét, és egy másik réteggel is, amelyik sehol sem igényelte az Igét... Igehirdetésem kezdettől fogva inkább evangelizáció jellegű volt. Hirdetni kellett az elegyítetlen evangéliumot, amelyik Istennek ereje minden hívőnek üdvösségére,¹⁶² hogy a szomszédok az élővizet kaphassák,¹⁶³ a lelki eledelhez jussanak,¹⁶⁴ amelyre múlhatatlanul nekik szükségük volt, de a határozott kálvini elveket és hitvallásokat is ki kellett emelni az ismeretlenségből. Az üres templom kezdett megtelni. Meghirdettük újra a bibliaórákat, amely azonban sokak előtt nem volt ismeretlen, mert a segédlelkészek idejében Kiss János lelkész¹⁶⁵ óta mindig voltak. Ezek a bibliaórák mindig hozzátartoznak az evangéliumi ismeretekben elmerült református ember lelkiségének a kialakításához.

Kezdték az egyháztagok közül többen az Igére felfigyelni. Érdekelt sokat, mit mond Jézus az ő üdvösségük felől. Sok új éneket tanultunk, amelyeknek hatása is nyilvánvaló lett. Voltak, akik nem szégyelltek magukkal hozni nagy családi bibliájukat, kisebb biblia híjával. Az együtt töltött óra az Ige által nem maradt eredménytelen. Boldog, örvendő református emberek csoportja kezdett kialakulni, amelyik a bibliai kovász szerepét igyekezett betölteni.

A missziói munkában legjobb segítőársam összegyűjtötte az asszonyokat, és azok csoportjában énektanításon és jó könyveken keresztül nevelték a résztvevő nőket a helyes irányban. Könyvtárunk egy részét a falu szolgálatába állítottuk. Olyan könyveket, amelyeket nemigen vettek volna meg az emberek a saját pénzükön. Egész komoly szolgálatot tettek ezek a missziói iratok a belső lelkiélet kialakításában. Összegyűjtöttük a férfiakat, és ezekkel a férfakkal áttanulmányoztuk, ezekkel az egyszerű falusi, földműves emberekkel áttanulmányoztuk (!) az Institúciót, megismertük egészen részletesen a hitvallásokat. Kialakult a férfiak között is az a nézet, hogy nem volt elég, hogy a XVI. században volt reformáció, ma is személyesen, mindenkinek magának kell élő hitre szert tenni. A hit

¹⁶² Róm 1,16

¹⁶³ Jn 4,7–15; 7,38

¹⁶⁴ Jn 6,27; 1Kor 10,3

¹⁶⁵ Kiss János 1892-ben született. Szentgyörgyvölgyön, Ágón, Bakonyszentkirályon, 1921-ben Neszmei, 1922–1923 között Győrben, 1923–1926 között Nagyigmádon segéd-, majd 1926-tól Csilizpataszon rendes lelkészként szolgált. Pápai Református Kollégium értesítői. 1911/12. 47, 55, 181. 1912/13. 88, 95. 1913/14. 70. 1914/15. 32. TREL törzslap. TREL Kgy. jkv. VI. 799. VII. 63, 129, 182, 234. TtREL I. 8. d. 6. Csilizpatas. 1, 9, 16–27. d. 7. Győr. I. 2. II. 25, 25a. d. 9. Nagyigmánd. I. 3. II. 56. Neszmei. I. 2. II. 13. Egyetemes Névtár. 1941. 103.

pedig hallásból van.¹⁶⁶ Tehát tanulni kell ezeket, hallani kell azoktól, akik eljutottak már a hitre.

A vasárnapi iskolát is bevezettük. Két módszerrel. A nagyok és kicsinyek módszerével. A kisebbek a Fecske¹⁶⁷ útján csoportokban, a nagyobbak pedig a Szentírás folytatólagos olvasásával tartották meg vasárnaponként összejöveteleiket.

Részt vettünk evangéliumi konferenciákon feleségemmel, és mi magunk jutottunk előre e lelkiéletben. A hit dolgaiban a lelkész is csak annyit adhat át, amennyivel maga is rendelkezik. Tudományos ismeretet adhat át, mert hiszen a teológiai képzettsége erre képesítette, de hitet csak hit ébreszthet. Életet csak Jézusban való élet tud támasztani.

A gyülekezetünkben a lelki ébredésben való eljutásra másokat is segítségül hívtunk. Volt több evangelizáció. Több ismert igehirdető és evangelizátor sorozatosan tíz napig vagy egy hétig egyfolytában hirdették Istennek örömeit és ítéletét. Ezek az alkalmak egészen megrázták a falut. Felfigyelt mindenki. Mindenütt: a mezőn, az erdei munkán, otthon, üzletben és úton az embereket ez a gondolat töltötte be: Hát velem mi lesz? Igaz-e, amit hirdettek, vagy csak dajkamese? De Isten Igéje nem tért vissza üresen.¹⁶⁸ A sokirányú határozott kürtzengetésnek meglett a hatása: felébredtek férfiak és nők a mély álomból, a tudatlanság és hitetlenség világából, és sokan választották <az> Isten lelke által felkínált új életet, megtértek hitetlen, önző életükből. Támadtak, lettek olyanok is a gyülekezetben, akiket az Ige alkalmassá nevelt arra, hogy a gyülekezeti missziói munkában a lelkész segítségével lettek. A vasárnapi iskolában tanítottak, a betegeket meglátogatták, missziói iratokat hordtak szét az egyháztagoknak, különösen olyanoknak, akik lelkileg elidegenedtek a templomtól és az Igétől.

Az evangélium szolgálata közben nyilvánvaló lett, hogy vannak sokan a reformátusok között, akik hajlandók annyira az ördög pártjára állani, hogy nemcsak semlegesek az Igével szemben, hanem ellenségei is. Nem támogatják, hanem ellene vannak. Bármikor bekövetkezhettek tehát egy gyülekezetnek az életében, hogy a komoly, hivatalosan elrendelt evangéliumi munkát, ha azt megalkuvás nélkül végzi a lelkész, leszavazzák, vagy amint Kálvinnal tették, eltávolították a genfi eklézsia éléről, menekülnie kellett. Ha gyakorlatilag ez nem is következett be eddig, de lélekben kivetette magából sok ember az Igének szolgáit és a misszióinak lelkes munkásait.

De mindezek megsegített az Isten. A gyülekezetekben végzett missziói munka nem a lelkész privát munkája, hanem Istennek parancsára elindult szol-

¹⁶⁶ Róm 10,17

¹⁶⁷ A Fecske című valláspedagógiai lapot (1943-tól: református hitbuzgalmi és gyermekmissziói, vasárnapi iskolai szaklap) a Vasárnapi Iskolai Szövetség adta ki 1913–1944 között, szerkesztője id. Victor János, 1937. szeptembertől Ecsedy Aladár volt. A lap mellékleteként a Nemzetközi Bibliaolvasó Szövetség útmutatása alapján 1921 és 1937 között havonta adták ki a *Csendes Percek* sorozatot. A melléklet egy bibliai igeverssel kezdődött, amelyet egy rövid, 5–10 mondatos meditáció követett, ezeket Victor János írta. VOIT 2000. 142–143. CSEH–MÉSZÁROS 2006. 1251.

¹⁶⁸ Ézs 55,11

gálat, tehát Isten hadakozik az ügy sikeréért, így nem is kell soha féltetni Isten ügyét. Győz Jézus, a Feltámadott.

Sok próbán mentem keresztül. Egyik operáció a másik után következett. Élet-halál között lebegett többször életem. Messze a fővárostól, éjszakának idején hirtelen szükségessé vált az operáció, mert gyomorperforációm lett. Se telefon, se közlekedési eszköz éjszaka nem volt, mégis Istennek különös kegyelme által néhány órán belül a Bethesda kórház műtőasztalán feküdtem, és Szentpéteri sebész főorvos foltozgatta bajba jutott testemet. Isten megőrzött, megtartott, és a betegségben lelkileg is egészen Istenre támaszkodóvá lettem Jézus kegyelme által. Jézusban mindent nekem adott, a szenvedéseket, a testi szenvedéseket is javamra fordította.

A harc még nem fejeződött be, tart mindvégig. Aki mindvégig állhatatos marad,¹⁶⁹ és szabályszerűen küzd, az koronáztatik meg.¹⁷⁰ Sok sóra és világosságra van az egyházban szükség.¹⁷¹ A só és világosság szerepét sokan igyekeznek már vállalni Isten küldetése alapján.

Óriási harc, sok meghurcoltatás és küzdelem előzte meg az eredményt. Mi az eredmény? Az, hogy van létjogosultsága a gyülekezetben az evangéliumnak.

Az ősi, református kegyességnek kialakítása, az érte való munka és bizonyágtétel sok akadályba ütközött. Hát akadálya van annak, hogy a lelkész a hitvallások alapján dolgozzék? Sok! Mik? Sokaknak nem kell az Ige, a felfedezett Ige, a sötétségből előhozott, a hét pecsét alól felnyitott Ige.¹⁷² Amikor a lelkész a pünkösdi tűz alatt a lélekmentés munkájára elindul, sokan olyan újítást látnak benne, mintha nem is református munka volna, hanem valamilyen szekta malmára hajtana a vizet. Az evangéliumi létjogosultság kivívása nem kevés energiával sikerül némely eklézsiában.

Isten azt akarta, hogy mindenki eljusson az igazság ismeretére,¹⁷³ éppen ezért az igazság hirdetéséről lemondani nem szabad, sőt az életem sem drága, csak-hogy elvégezhessem a feladatot, mondja Pál apostol.¹⁷⁴

Ősi templomunkat igen tekintélyes költséggel renováltuk 1932-ben. Tornya közeleg az 500. év felé. Műemlék.

Az egyházi épületeket részben újraépítettük, részben alaposan renováltuk. Egy kis gyülekezeti szobácskát is építettünk, amelyik azonban csak kisebb egyesületi élet számára ad helyet.

Templomtornyunkat nagyon megtépette a vihar, ennek a várszerű toronynak a renoválása újra esedékessé vált.

15 év ennyi harccal elég. A terheket felvettük, hordoztuk a keresztet. Jó volt, nagyon jó volt Jézussal együtt küzdeni és sok boldog örvendetes órát átélni Isten kegyelmének a megtapasztalása által. Jó volt látni, hogy Jézusban Isten sokakat

¹⁶⁹ Mt 10,22; 24,13; Mk 13,13;

¹⁷⁰ 2Tim 2,5

¹⁷¹ Mt 5,13-14

¹⁷² Jel 5,1-5

¹⁷³ 1Tim 2,4

¹⁷⁴ ApCsel 20,24

kiválasztott és kihívott a sötétségből,¹⁷⁵ és hogy sok népe van Istennek¹⁷⁶ a reformátusok között.

Vágyakozom, szomjúhozom új munkamezők után. Talán most városra.
Neszmély, 1943.

Református lelkipásztor¹⁷⁷

SZEND

Sarudy György lelkész

Sarudy György született Pápán, édesapja, néhai Sarudy György a pápai református főiskolának hosszú időn volt tanára,¹⁷⁸ édesanyja, született Dobay Jolán nagysármási református lelkész leánya. Nagyapánk, Dobay Lajos szilágyballai, mezőmadarasi, majd nagysármási lelkész¹⁷⁹ hamvai a pápai alsóvárosi temető kriptájában porlanak édesapám mellett.

Visszatérve e kis megjegyzésemtől, mellyel körülbelül csak szolgálatot tettem, hogy egy volt erdélyi lelkészről és a pápai főiskola kiváló tanáráról megemlékeztem, folytatom életpályám rövid vázlatát.

1900. november 10-én születtem, elemi iskolámat a pápai tanítóképzőben Ligárth Mihály tanár úr vezetésével végeztem el. Majd az egy-nyolc gimnáziumot és érettségit a pápai református gimnáziumban szereztem meg. A teológiát szintén Pápán végeztem, és a Dunántúlon több gyülekezetben teljesítettem szolgálatot, míg a szendi gyülekezet 1928. december 22-én rendes lelkészévé választott meg.

1938. január 15-én nősültem, feleségem néhai Hamar György újszentesi református lelkipásztor¹⁸⁰ leánya. Apósom, aki az ő puritán magyarságáért a romá-

¹⁷⁵ 1Pt 2,9

¹⁷⁶ ApCsel 18,10

¹⁷⁷ A napi dátum és lelkész nevének helye kipontozva.

¹⁷⁸ Sarudy György 1866-ban született Cselej községben (Zemplén vm.). Gimnáziumi tanulmányait Székesfehérváron végezte, majd a budapesti egyetem bölcsészkarán szerzett magyar–görög–latin szakos diplomát. Sopronban, majd Debrecenben helyettes tanárként, Rimaszombatban és Nagyszalontán rendes tanárként működött. 1896–1922 között tanított a pápai református gimnáziumban. 1922. január 1-vel vonult nyugalomba. 1934. július 16-án hunyt el Pápán. DPL 1934. 121–122. TUNGLI 1997. 100–101.

¹⁷⁹ Dobay Lajos 1920-ig volt lelkész Nagysármáson, akkor lemondott hivataláról, nyugalmazott lelkészként kiköltözött a paplaktól, hogy abban az egyház folytathassa a tanítást, mivel az iskolát a románok elvették. A tanítást segédlelkészi minőségben ő végezte 1928-ig, akkor költözött Pápára. 1930-ban hunyt el. DPL 1930. 236.

¹⁸⁰ Hamar György 1871-ben született Bőnyben (Győr vm.). A gimnázium V. osztályát és a teológia első két évét Pápán végezte, 1893-tól a budapesti teológiai akadémián tanult. 1895-től segédlelkész volt Seregélyesen, 1896-tól helyettes lelkész Kémesen, 1897-től tanító-káplán Ómoravicán, majd 1899-től tanító-káplán, később helyettes lelkész Kocséron. 1901-től szolgált Újszentesen (1910-ig Vadászderdő). DREL I. 1. a. 1894. ápr. közgy. 17. Egyetemes Névtár 1911. II. 182. 1912. 209. 1913–15. 140. Pápai Református Kollégium értesítői. 1885/86. 75. 1889/90. 53. 1890/91. 86. 1891/92. 24, 51, 87. 1892/93. 59, 127. Dunamelléki Református Egyházkerület jegyzőkönyvei. 1894. okt. közgy. 55. 1895. szept. közgy. 10, 11, 169. 1896. okt. közgy. 10, 11, 12, 100, 210. 1897. okt. közgy. 250, 267. 1898. okt. közgy.